

Actiekrant voor 'gekken' na zeven jaar op dood spoor

Door onze redacteur GERDA TELGENHOF

AMSTERDAM, 23 feb. — "De 'Gekken'krant is dood, naar de strijd gaat door". Onder dat motto werd afgelopen zaterdag in de Amsterdamse Mozes en Aaronkerk op de slotmanifestatie van de Week van de psychiatrie deze tweemaandelijks uitgegave voor psychiatrische patiënten ten grave gedragen. Boterletters, die de naam van de krant verdedigen, werden onder de aanwezigen verdeeld en daarmee viel voorgoed het doek over het geruchtmakende blad, dat kan terugzien op een aantal opzienbarende acties en onthullingen van wan toestanden in psychiatrische inrichtingen.

De pioniersfunctie die het blad in het begin van de jaren zeventig had, was al enige tijd voorbij. "Acties worden nu ook door andere groepen gevoerd", schrijft de redactie in het laatste nummer, "het nieuws in de psychiatrie wordt ook door andere bladen gebracht".

De 'Gekken'krant, ooit de krant van menige inrichtingsdirectie, dreigde na zeven jaar te verworden tot zomaar een leuk blaadje met brieven en mededelingen. Een van de redenen voor de redactie om het blad nogal abrupt op te heffen. Maar ook speelde een gevoel van teleurstelling mee, omdat de acties uiteindelijk toch maar weinig zoden aan de dijk

zetten en omdat het ideaal van de beginjaren, alle patiënten te verenigen in één grote actiegroep, te hoog gegrepen bleek.

Taboe

Toen eind 1973 de eerste aflevering verscheen, was er nog nauwelijks sprake van actiegroepen en kwam kritiek op de psychiatrie nog maar van een enkeling, van Jan Foudraïne bijvoorbeeld. "Er rustte een taboe op de inrichtingen", zegt Martine Groen, redactrice van het eerste uur, "electroshocks, isoleercellen, strafisolement, er werd niet over gesproken".

De oprichters van de 'Gekken'krant, van wie de meesten als patiënt of als hulpverlener al waren geconfronteerd met misstanden binnen de inrichting, hoopten de patiënten te mobiliseren door ze bewust te maken van hun afhankelijke, onderdrukte positie. Als ze maar eenmaal merkten dat ze allemaal in hetzelfde schuitje zaten, dan zouden de patiënten samen actie gaan voeren om de nodige veranderingen door te drukken, zo redeneerde de redactie. Ze dachten hierbij vooral aan de vergeten groep van langdurig opgesloten patiënten. "Als je langer dan een jaar in een inrichting hebt gezeten, wordt er nauwelijks meer aandacht aan je besteed", zegt oud-redacteur Flip Schrameijer, "nieuwe therapieën zijn er voornamelijk voor die patiënten die maar kort hoeven te blijven".

grijpelijke stukken, maar vaker tot enthullende, schokkende en dikwijls ontroerende verhalen en gedichten. Een, niet te vergeten, bijdragen van de coryfee als Arthur 'Yeer' draai en Adrie Petrij.

Veel patiënten die klachten instuurden, durfden hun naam of de naam van de inrichting er niet bij te zetten uit angst voor represailles.

Negatief

Een aantal lezers vonden het blad "te negatief" vanwege de manier waarop werd geschreven en "godsmisnoerd", schreef de redactie.

Behalve aan reacties van patiënten besteedde de 'Gekken'krant ook ruimschoots aandacht aan informatie over medicijnen en de rechtspositie van psychiatrische patiënten. Hoogtepunten vormden echter de acties.

Zo trok het blad bijna drie jaar lang van leer tegen het Sint Joris Gasthuis in Delft waar — door personeelsgreep hun verouderde huisvesting moesten delen met ratten en kakkerlakken. Er werden Kamervragen over gesteld en de directeur moest opstappen. Om later, bij verzet van de redactie, te worden opgevolgd door een psychiater van het Rotterdamse Delta-ziekenhuis

de er in een andere actie van de krant niet best vanaf was gekomen. Inmiddels heeft ook twee arts ontslag genomen en lijnen de nodige vernieuwingen er te kunnen.

Tot vragen in de Tweede Kamer leidde ook de meest spectaculaire actie van het blad de NABA-130-volt-actie tegen het loslaten van electroshocks, die eind 1977 een kettingsactie in de landelijke pers tot gevolg had. Staatssecretaris Hendriks stelde een speciale commissie in om het probleem te bestuderen. "En eindulden", zegt Flip Schrameijer later, "hebben we er niets meer van gehoord".

Instituut

En wat de 'Gekken'krant zelf betreft, die dreigde zijn functie van actiecentrum te verliezen en een instituut te worden, zegt redacteur Prits van Rijkevorsel. "Tot op sekere hoogte kun je dingen veranderen door ze eenvoudig te agiteren. Maar na verloop van tijd is dat effect uitgevlakt. We zouden mensen vaker hoort moeten als we uren bestaan. Meer dan een uitlaatklep kunnen we niet voor ze zijn".

Er moet nu iets nieuws gebeuren, vindt Prits van Rijkevorsel, die het standpunt van de Nederlandse patiëntenverenigingen deelt dat alle psychiatrische klinieken moeten verdwijnen en daarom wel wat ziet in het uitbreiden van het aantal 'wegloshuizen', opvangcentra voor weggezopen patiënten.

Een alternatief voor de 'Gekken'krant is echter nog niet gevonden. Het wachten is op nieuwe initiatieven uit de 'gekkenbeweging'. Er zit nog geld in de kas en wie met een goed voorstel komt kan, aldus de redactie, rekenen op steun.

Achter dit soort gevels zitten de psychiatrische patiënten voor wie de 'Gekken'krant zeven jaar geleden werd opgericht.

Actiekrant voor 'gekken' na zeven jaar op dood spoor

Door onze redacteur GERDA TELGENHOF

AMSTERDAM, 23 feb 1981. — "De 'Gekken'krant is dood, naar de strijd gaat door". Onder dat motto werd afgelopen zaterdag in de Amsterdamse Mozes en Aaronkerk op de slotmanifestatie van de Week van de psychiatrie deze tweemaandelijks uitgegave voor psychiatrische patiënten ten grave gedragen. Boterletters, die de naam van de krant vormden, werden onder de aanwezigen verdeeld en daarmee viel voorgoed het doek over het geruchtmakende blad, dat kan terugzien op een aantal opzienbarende acties en onthullingen van wan toestanden in psychiatrische inrichtingen.

Een pioniersfunctie die het blad in het begin van de jaren zeventig had, was al enige tijd voorbij. "Acties worden nu ook door andere groepen gevoerd", schrijft de redactie in het laatste nummer, "het nieuws in de psychiatrie wordt ook door andere bladen gebracht".

De 'Gekken'krant, ooit de schrik van menige inrichtingsdirectie, dreigde na zeven jaar te verworden tot zomaar een leuk blaadje met brieven en mededelingen. Een van de redenen voor de redactie om het blad nogal abrupt op te heffen. Maar ook speelde een gevoel van teleurstelling mee, omdat de acties uiteindelijk toch maar weinig zoden aan de dijk zetten en omdat het ideaal van de beginjaren, alle patiënten te verenigen in één grote actiegroep, te hoog gegrepen bleek.

Taboe

Toen eind 1973 de eerste aflevering verscheen, was er nog nauwelijks sprake van actiegroepen en kwam kritiek op de psychiatrie nog maar van een enkeling, van Jan Foudraïne bijvoorbeeld. "Er rustte een taboe op de inrichtingen", zegt Martine Groen, redactrice van het eerste uur, "electroshocks, isoleercellen, strafisolement, er werd niet over gesproken".

De oprichters van de 'Gekken'krant, van wie de meesten als patiënt of als hulpverlener al waren geconfronteerd met misstanden binnen de inrichtingen, hoopten de patiënten te mobiliseren door ze bewust te maken van hun afhankelijke, onderdrukte positie. Als ze maar eenmaal merkten dat ze allemaal in hetzelfde schuitje zaten, dan zouden de patiënten samen actie gaan voeren om de nodige veranderingen door te drukken, zo redeneerde de redactie. Ze dachten hierbij vooral aan de vergeten groep van langdurig opgesloten patiënten. "Als je langer dan een jaar in een inrichting hebt gezeten, wordt er nauwelijks meer aandacht aan je besteed", zegt oud-redacteur Flip Schrameijer, "nieuwe therapieën zijn er voornamelijk voor die patiënten die maar kort hoeven te blijven".

Bom

Het begon allemaal veelbelovend. De eerste nummers van de 'Gekken'krant (toen nog zonder aanhalingstekens) sloegen in als een bom. Abonnee's stroomden toe, sympathisanten stuurden geld. In een groot aantal inrichtingen werd de krant door de leiding geweerd, maar daar stonden contactpersonen klaar om hem heimelijk te verspreiden.

In principe werden alle ingezonden brieven van patiënten geplaatst. Dat leidde soms tot voor de buitenstaander onbegrijpelijke stukken, maar vaker tot onthullende, schokkende en dikwijls ontroerende verhalen en gedichten. En, niet te vergeten, tot tekeningen van coryfeeën als Arthur Yzerdraat en Adje Petatje. Veel patiënten die klachten instuurden, durfden hun naam of de naam van de inrichting er niet bij te zetten uit angst voor represailles.

Negatief

Een aantal lezers vonden het blad "te negatief" vanwege alle kritiek en haastten zich te melden dat het in hun inrichting allemaal best meeviel. Ook de naam van het blad wierp nogal wat weerstand op, behalve dan bij degene die schreef: "Ben al twintig jaar gek en hoop het te blijven". Velen echter vonden dat ze niet gek waren, maar ziek. De redactie besloot daarom de aanhalingstekens erbij te zetten, maar verder wilde ze niet gaan. De krant was nu eenmaal voor mensen die gek worden genoemd. "We kunnen elkaar alleen helpen als we inzien dat we allemaal op dezelfde manier worden uitgescholden en gediscrimineerd", schreef de redactie.

Behalve aan reacties van patiënten besteedde de „Gekken”krant ook ruimschoots aandacht aan informatie over medicijnen en de rechtspositie van psychiatrische patiënten. Hoogtepunten vormden echter de acties. Zo trok het blad bijna drie jaar lang van leer tegen het Sint Joris Gasthuis in Delft waar — door personeelsgebrek — verwaarloosde patiënten hun verouderde huisvesting moesten delen met ratten en kakkerlakken. Er werden Kamervragen over gesteld en de directeur moest opstappen. Om later, tot verdriet van de redactie, te worden opgevolgd door een psychiater van het Rotterdamse Delta-ziekenhuis die er in een andere actie van de krant niet best vanaf was gekomen. (Inmiddels heeft ook deze arts ontslag genomen en lijken de nodige vernieuwingen er te komen).

Tot vragen in de Tweede Kamer leidde ook de meest spectaculaire actie van het blad, de NASA-120-voit-actie tegen het toedienen van electroshocks, die eind 1977 een kettingreactie in de landelijke pers tot gevolg had. Staatssecretaris Hendriks stelde een speciale commissie in om het probleem te bestuderen. „En sindsdien", zegt Flip Schrameijer bitter, „hebben we er niets meer van gehoord".

Openheid

Een gesprek met redactie en oud-redactieleden levert een weinig rooskleurige evaluatie op. De vreugde over wat eens zulke succesrijke acties leken, is danig getemperd. Er is dan wel wat veranderd, geven ze toe, er is mede door toedoen van de „Gekken”krant meer openheid, er wordt meer over de psychiatrie geschreven, er zijn patiëntenraden, klachtenbureaus en ombudsmannen en -vrouwen, maar de grote, structurele veranderingen zijn uitgebleven. De verwachte massale opstand der patiënten is een utopie gebleken. Actiegroepjes die nogal eens onder leerling-verpleegkundigen ontstaan, worden in de kiem gesmoord. Electroshocks zijn nog lang de wereld niet uit. Integendeel, meent Flip Schrameijer, „na de NASA-actie is er een teruggang geweest, maar de berichten die wij nu uit de inrichtingen krijgen, wijzen erop dat ze weer vaker worden toegepast".

Instituut

En wat de „Gekken”krant zelf betreft, die dreigde zijn functie van actiecentrum te verliezen en een instituut te worden, zegt redacteur Frits van Rijckevorsel. „Tot op zekere hoogte kun je dingen veranderen door ze eenvoudig te signaleren. Maar na verloop van tijd is dat effect uitgewerkt. We

zouden mensen valse hoop bieden als we bleven bestaan. Meer dan een uitlaatklep kunnen we niet voor ze zijn".

Er moet nu iets nieuws gebeuren, vindt Frits van Rijckevorsel, die het standpunt van de Nederlandse patiëntenverenigingen deelt dat alle psychiatrische klinieken moeten verdwijnen en daarom wel wat ziet in het uitbreiden van het aantal „wegloophuizen", opvangcentra voor weggelopen patiënten. Een alternatief voor de „Gekken"krant is echter nog niet gevonden. Het wachten is op nieuwe initiatieven uit de „gekkensbeweging". Er zit nog geld in de kas en wie met een goed voorstel komt kan, aldus de redactie, rekenen op steun.